

Prostitutie in de fictieliteratuur

Barbara Vos

Inleiding

In Van Mensen & Dingen hebben we al geregeld een artikel gepubliceerd over prostitutie in de Nieuwe Tijd.

Wanneer we ons echter enkel tot de archiefbronnen wenden voor de studie van de prostitutie, moeten we het stellen met gegevens die voornamelijk berichten over de gewone, alledaagse prostituee in het bordeel of op straat. De prostituee van een hogere klasse of de maintenee, die door een rijke man wordt onderhouden, is ondervertegenwoordigd in deze bronnen. Wanneer we echter onze aandacht gaan verschuiven naar de fictieliteratuur in de zeventiende en de achttiende eeuw, stuiten we op aanvullende informatie die we nauwelijks in procesdocumenten, vonnissen of wetgeving kunnen terugvinden. Uiteraard gaat het om fictieve gegevens, maar de verhaallijnen zijn plausibel en berusten op de wereldse praktijk. Contemporaine romans laten ons toe de subjectieve verhalen van een aantal prostituees te volgen.

We hebben geopteerd voor het onttrekken van fictieve informatie uit enkele werken, met name *Moll Flanders*¹, *Fanny Hill*² en *Manon Lescaut*³. In de eerste twee gevallen gaat het om een Engelse casus en in het laatste geval om een Frans exemplaar. Deze vrouwen bewogen zich in de hogere kringen van de maatschappij en deze verzonden geschiedenissen schetsen een aannemelijk beeld hoe de prostituee van de hogere klassen in een stedelijk milieu zou kunnen geleefd hebben.

Via deze werken zullen we enkele dieperliggende vragen trachten op te lossen. Hoe zag het persoonlijke leven van de privé-prostituee eruit? Waaruit bestond haar dagindeling? Hoe was haar levensstijl? Wat waren de verhoudingen tussen de deernen onderling? Hoe komt de hiërarchie in dit milieu tot uiting? En wat zijn de overeenkomsten tussen de prostituees uit de drie verschillende werken?

We zullen achtereenvolgens *Moll Flanders*, *Fanny Hill* en *Manon Lescaut* be-

1 DEFOE, (D.). De voor- en tegenspoeden van de befaamde Moll Flanders. Utrecht, Het Spectrum, 1978, 314 p.

2 CLELAND, (J.). Fanny Hill: Memoires van een meisje van plezier. Amsterdam, Triton, 1975, 238 p.

3 PRÉVOST, (A.F.). Manon Lescaut. Utrecht, Veen, 1984, 160 p.

spreken⁴.

Moll Flanders

Daniel Defoe liet in 1722 *'The Fortunes and Misfortunes of the famous Moll Flanders'* publiceren in Engeland. Het werk is zogezegd geschreven uit het perspectief van Moll zelf, dus in de vorm van een autobiografie. In de inleiding stelt de auteur dat hij de taal van Moll heeft aangepast en "onpubliceerbare"-lees: ongepaste- onderdelen heeft weggelaten. Op deze manier verhoogt hij de schijnbare authenticiteit van het werk en camoufleert hij zijn eigen inbreng. Defoe geeft aan dat het werk tot doel heeft de mensen te waarschuwen en een moralistische boodschap door te geven, en ook Moll wijst vaak op haar inkeer en de wroeging over haar vroegere levensstijl. Dankzij dit kunstmatige excuus kan de auteur ongestoord passages beschrijven die de Engelsen anders tegen de borst zouden stuiten. We zullen niet de hele verhaallijn bespreken, aangezien dit niet het doel is van dit onderzoek. We zullen echter wel aandacht besteden aan de seksuele patronen en de persoonlijkheid van Moll Flanders.

Moll Flanders is de dochter van een dievegge en prostituee, die op latere leeftijd een nieuw leven is begonnen in de Nieuwe Wereld. Moll wordt geboren in de gevangenis van Newgate en haar opvoeding wordt overgelaten aan liefdadigheidsinstellingen. Ze komt 'ten val' nadat ze verleid wordt door de zoon des huizes in het huishouden waar ze is opgenomen als kostganger/gezelschapsdame. Zelf geeft ze als oorzaak voor haar verval ijdelheid en zelfingenomenheid op. Ze blijft echter verder in zonde leven uit angst voor armoede en honger. Na haar eerste minnaar, huwt Moll Flanders meerdere keren. Het is een opvallend aspect in haar levensverhaal dat ze er niet aan denkt op een andere manier aan geld te komen dan het te verkrijgen door bij een heer in de gunst te komen of een fortuinlijk huwelijk aan te gaan. Doorheen het hele verhaal is Moll op zoek naar een gunstige huwelijkspartner of minnaar. Als vrouw van enige stand, ziet ze geen andere mogelijkheid. Werken, dus handenarbeid verrichten, is geen optie. Al gauw richt Moll zich tot diefstal en zakkenrollen. Bovendien vindt ze deze manier van geld verdienen aannemelijker dan harde, maar eerlijke arbeid. Enkel op latere leeftijd vinden we een aanwijzing dat ze naaiwerk verricht om aan de kost te komen. Er wordt voortdurend met klem verwezen naar het feit dat een vrouw wel een huwelijk moet aangaan, omdat ze anders verloren is in de wereld; ze heeft immers geen inkomsten en niemand die haar kan begeleiden bij belangrijke beslissingen. Niettemin slaagt Moll Flanders er in een hoge leeftijd te bereiken en begint ze, net zoals haar moeder deed, een nieuw leven in de Nieuwe Wereld, na een lang leven vol ontucht en criminaliteit, gevolgd door berouw⁵.

4 De werken werden in Nederlandse vertaling gelezen en wanneer nodig werd de tekst geraadpleegd in de oorspronkelijke taal.

5 In de Amerikaanse kolonies verdient ze geld dankzij de opbrengsten van haar plan-

Waarom is dit werk van Defoe van onschatbaar belang bij het onderzoek naar prostitutie? Welke vragen zien we beantwoord in deze schelmenroman? Ten eerste krijgen we een inzicht in de toenmalige heersende waarden en normen. Ten tweede krijgen we een blik op de onderwereld. Ten derde leren we kijken vanuit het perspectief van enerzijds de prostituee en anderzijds de mainteneur. We zullen in de volgende paragraaf deze drie aspecten verder analyseren.

Wat de waarden en normen betreft, overstijgen we het zwart-wit beeld dat vaak van de prostituee of de maintenee wordt opgehangen. In de eerste plaats dienen we hier te melden dat Moll Flanders alles behalve een ordinaire straatmadelief is. Toch kunnen we zeggen dat ze zichzelf prostitueert. Dit komt duidelijk tot uiting wanneer ze zich een tijdje als maintenee laat betalen door een heer, die haar gedurende een vrij kort tijdsbestek opzoekt. Nog duidelijker is het voorbeeld van haar langere relatie met een gehuwde man, door wie ze zich laat onderhouden en wie ze enkele kinderen schenkt. Een aantal keren huwt ze dan ook werkelijk, minstens vijf maal. Wanneer we deze feitelijke -weliswaar fictieve- gegevens bekijken, zouden we tot de vaststelling moeten komen dat Moll een harteloze bruid is, die enkel en alleen uitkeek naar de erfenis die ze kon opstrijken na de dood van haar echtgenoot. In enkele gevallen was deze stelling ook correct, maar mijns inziens is het belangrijk dat de auteur laat uitschijnen dat Moll geen ontaarde lichtekooi is. Van sommige echtgenoten en mainteneurs houdt ze echt, van andere weer niet. Een dergelijke opdeling in gevoelens moet aan de maintenee in de niet-fictieve wereld bekend geweest zijn. Defoe laat inzien dat ook de prostituee een vrouw van vlees en bloed is en gevoelens heeft. Een aspect dat weliswaar frappeert, is de onverschilligheid die Moll tegenover de meeste van haar kinderen toont. Ze brengt er minstens acht of negen ter wereld en de meeste staat ze af of ze laat hen aan hun lot over. Doorheen het verhaal wordt weinig naar hen verwezen. Enkel op het einde van haar leven is Moll geroerd één van haar zoons terug te zien. Buiten deze uitzondering kunnen we nauwelijks affectie opmerken. Ook dit strookt met de gegevens zoals we die we terugvinden bij Philippe Ariès⁶.

Het tweede aspect waarover we in *'Moll Flanders'* worden ingelicht, is dat van de onderwereld, de zelfkant van de samenleving. Moll komt dan wel het meest in aanraking met de onderwereld omwille van haar carrière als zakenrolster en dievegge, maar ook enkele malen omwille van haar promiscue leven. Moll bezoekt namelijk meermaals een huis waar vrouwen die ongetrouwd zwanger waren, naar toe konden gaan. Er wordt verteld dat het huis vaak door heel wat prostituees wordt bezocht, die hun kind op de wereld wilden zetten. Men kon het kind houden, naar een familie op het platteland sturen met een jaarlijkse toelage (wat Moll enkele keren doet) of men kon het kind laten "verdwijnen". De notie van abortus wordt enkele malen subtiel gesuggereerd doorheen het verhaal.

tage en de erfenis van haar overleden moeder.

6 ARIES, (P.). De ontdekking van het kind. Bert Bakker, 1987, 415p.

Ten slotte laat Defoe ons deze vrouwen op een andere manier zien. We zien hen bijvoorbeeld door de ogen van de klant. We zijn immers gewoon geraakt aan het perspectief van de rechtbank, de criticus, de overheid... maar dit kon wel eens verschillen van dat van de alledaagse tijdgenoot. Zo komen we heel wat te weten over hoe de dame in kwestie zelf zou kunnen denken, maar ook welke gedachten de maintainers, zij die een privé-dame betaalden, erop nahielden. Zo kan Defoe zelf wel een aantal redenen bedenken waarom iemand een bijzit kon bekostigen. Een bijzit kon bijvoorbeeld wijzen op de welstand van een heer. Defoe lijkt echter de meest plausibele verklaring te gaan zoeken bij de echtgenote van de mainteneur. Hij wijst erop dat vele echtgenotes niet toegankelijk zijn omwille van ziekte of waanzin. Dus moet de man wel voor zijn behoeften een maintenee nemen. De ziekte of de waanzin kan denkkelijk geveinsd zijn, althans wanneer we in gedachten houden dat vele huwelijken waren gebaseerd op geld, bruidschat en jaarlijks inkomen, zoals Defoe aantoont. Van de kant van de maintenee lijkt het mij belangrijk in te zien dat men werkelijk van zijn souteneur kon houden. Het is niet ondenkbaar dat een bijzit of een prostituee, de economische voordelen terzijde, verliefd werd.

Fanny Hill

40

Waar Moll Flanders stopt, gaat Fanny Hill verder. John Cleland laat niets achterwege van de seksuele betrekkingen die Fanny aangaat. Moll Flanders was van een hoger en respectabeler niveau, althans wat haar seksualiteit betrof. Fanny Hill kent daarentegen geen grenzen; zij bevindt zich veel dieper in de seksindustrie dan Moll (en Manon, zoals we later zullen zien)⁷. Het boek is dan ook zonder twijfel pornografisch te noemen.

Het boek van Cleland is, wat de vorm betreft, een briefroman, bestaande uit twee lange brieven, gericht aan een dame aan wie Fanny een warm hart toedraagt. We zien het verhaal dus vanuit haar perspectief. Fanny vertelt haar levensverhaal, van toen ze als jong meisje, na de dood van haar ouders, naar de stad wordt gestuurd en daar onmiddellijk de prostitutie inrolt. Zelf geeft ze als redenen waarom ze in de zonde blijft volharden winstbejag en genotzucht aan. Als oorzaak van de val, zouden we zelf eerder Fanny's naïviteit wijzen.

Waaruit bestaat nu de bijdrage van Fanny Hill aan de studie van de prostitutie?

Ten eerste worden we geïnformeerd over seksueel deviant gedrag en de heersende opinie daarover. Ten tweede krijgen we (plausibele) praktische informatie toevertrouwd betreffende de werking van het prostitutiemechanisme. Ten derde kunnen we blijven stilstaan bij de mentaliteitsgeschiedenis en 'ontbrekende elementen' in het verhaal van deze klassieke prostituee.

⁷ De manier waarop Moll zich 'prostitueert' behoort immers meestal niet tot de sfeer van de illegaliteit.

Welke vormen van seksueel afwijkend gedrag vinden we terug in het verhaal van Fanny Hill? In de eerste plaats wordt vaak verwezen naar voyeurisme, zowel in bordelen als op andere plaatsen. Cleland slaagt er telkens in deze notie in het verhaal te verweven. Verder stuiten we op een passage met geseeling als onderwerp. Fanny wordt uitstekend betaald voor haar diensten en is er zich van bewust dat weinig prostituees haar dit nadoen, aangezien er een taboe op dergelijke handelingen rust⁸. Een derde fenomeen betreft het fetisjisme. Cleland blijkt er zich van bewust dat sommige mannen een bepaalde voorkeur voor objecten hebben en er seksuele connotaties aan verbinden. Zelf beschrijft hij een voorbeeld met het 'haar' als object, een andere keer met 'handschoenen'. Een vierde uiting van seksueel deviant gedrag zijn homoseksuele gedragingen. Er wordt bijvoorbeeld een scène beschreven waarbij Fanny twee jongelingen in een aparte kamer in een herberg bespiedt (cf. ook het voyeurisme) die seksuele handelingen verrichten. Daarbij laat Cleland het niet achterwege, doorheen de stem van Fanny, zijn afkeuring te laten blijken⁹. Doet hij dit opzettelijk om de lezer niet te schokken? Dit moeten we betwijfelen aangezien hij dit bij andere passages niet doet. Een laatste element verwijst naar de mannenprostitutie. Cleland geeft enkele aanwijzingen naar het bestaan hiervan. Zo wordt één van Fanny's collega's door een heer weggelokt op een feestje wanneer ze in een herdersjongen is verkleed. De heer in kwestie dacht immers dat hij met een jongeling te maken had. Dit voorbeeld wijst duidelijk op de aanwezigheid homoseksuele handelingen en de vraag naar homoseksuele prostituees in de Nieuwe Tijd. Een tweede voorbeeld van mannenprostitutie zien we duidelijk aan het begin van het boek. Fanny's bordeelhoudster laat in de betreffende scène voor zichzelf een mannelijke prostituee opdraven, welke ze nadien vergoedt. Bovendien doet Fanny op een gegeven moment iets gelijkaardigs. Wanneer ze gemainteneerd wordt door een heer, maar deze haar bedriegt met haar eigen dienstmeid, verleidt Fanny de jonge mannelijke dienstbode van dezelfde heer. Na afloop van de herhaaldelijke betrekkingen ontvangt hij een beloning. Uiteraard is dit geen prostitutie in de enge zin van het woord, maar wanneer we de definitie 'prostitutie is betaalde seks' toepassen, gaat de vergelijking wel op. Deze informatie is uitzonderlijk tot uniek. Gegevens betreffende mannenprostitutie zijn erg moeilijk te vinden¹⁰!

Vervolgens bekijken we de praktische reguleringen binnen de prostitutiewereld aan de hand van Fanny Hill. Zo komen we eerst en vooral te weten dat de term 'bordeel' een brede lading dekt. Er waren namelijk heel wat instellingen die onder deze noemer te vatten waren, de ene al wat subtieler dan

8 Ook wanneer we Lotte van de Pol in Het Amsterdams Hoerdom erop nalezen, komen we tot de vaststelling dat prostituees deze vorm van seksueel deviant gedrag wel eens door de vingers zagen, met het oog op een gepaste vergoeding.

9 Sommige auteurs beweren echter dat John Cleland zelf homoseksueel was. De talrijke nauwkeurige beschrijvingen van mannelijke geslachtsdelen zouden zijn geaardheid vermelden. Men moet er wel rekening mee houden dat hij dit ook voor de vrouwelijke tegenspelers doet.

10 Zie bijvoorbeeld Lotte van de Pol met Het Amsterdams Hoerdom en Barbara Vos met Meisjes van plezier: de prostituee in Gent in de zeventiende en de achttiende eeuw.

de andere. Zo vertoeft Fanny de ene keer in een klassiek bordeel, maar de andere keer is ze één van de meisjes van een private mannenclub waar ze voortdurend ter beschikking van deze heren moet staan.

Verder krijgen we informatie over allerlei personen uit het 'insiderleven'.

Eerst en vooral worden we ingelicht over de prostituees zelf: hun karakter, afkomst, vaardigheden, enzovoort. Cleland besteedt vrij veel aandacht aan de diepgang van zijn personages. Zo beschrijft elke collega van Fanny in de mannenclub haar 'val', over het algemeen wordt de verleiding als oorzaak aangewezen. Soms laat Cleland meisjes ook terug op het rechte pad komen, bijvoorbeeld wanneer hij één van Fanny's collega's terug naar haar ouders laat gaan. Laat dit wel duidelijk zijn: hij lijkt absoluut niet te moraliseren en het levensverhaal van de meisjes loopt nooit slecht af. Een andere vriendin van Fanny stapt uit het vak om een huwelijk aan te gaan. Fanny zelf maakt fortuin en stapt uit het vak wanneer ze huwt met een persoon naar eigen keuze, meer bepaald haar eerste mainteneur van wie ze altijd is blijven houden. Volgens Cleland is er dus wel degelijk een weg terug uit de prostitutie, althans voor de succesvolle meisjes.

In de tweede plaats krijgen we meer informatie over de koppelaarsters en de hoerenmadammen toegespeeld. Een koppelaarster is diegene die een meisje koppelt aan een man die op zoek is naar vertier of naar een bijzit. De bordeelhoudster baat een bordeel uit en houdt toezicht op haar meisjes. In sommige gevallen vallen deze twee figuren samen, maar ze kunnen ook los van elkaar staan. Fanny komt in ieder geval met de twee soorten dames in aanraking.

42 Ze komt bijvoorbeeld min of meer in handen van een koppelaarster zonder bordeel wanneer ze haar eerste mainteneur verliest. De sluwe vrouw in kwestie koppelt Fanny aan een nieuwe mainteneur en ze krijgt hiervoor een vergoeding. Wat de hoerenmadammen of bordeelhoudsters betreft, wordt er ons op gewezen dat er een categorie 'goede' en 'slechte' bestaat. De 'goede' zijn zorgzaam, beschermend en staan de meisjes voortdurend bij. Bovendien worden ze niet kaalgeplukt, maar als dochters behandeld. De 'slechte' bordeelhoudster daarentegen houdt geen rekening met haar meisjes en neemt hen het meeste van hun geld af. Uiteraard is er nog een 'middenmoot' die de meisjes goed behandelt, maar uiteraard met het oog op hoge inkomsten. Het is belangrijk hierbij op te merken dat het grote verschil tussen de leiding van een bordeelhoudster en de eigen leiding van de maintenee, de onafhankelijkheid is. De maintenee was een privé-hoer en regelde haar zaakjes zelf. Dit is misschien wel het voordeligste voor het meisje zelf, maar wanneer ze wordt verlaten, kan ze zich al gauw in moeilijkheden bevinden, terwijl ze in het bordeel gemakkelijker steun kan vinden. We denken aan het voorbeeld waar Fanny door haar mainteneur wordt verlaten. Ze heeft geen inkomsten meer en wordt bezocht door collega's. Hier laat Cleland ons de afgunst en wedijver merken tussen de maintenees onderling.

Zeer interessant bij dit onderdeel zijn de wervingsmethodes van klanten die voor ons worden uitgesponnen. Er wordt ons haarfijn uitgelegd hoe mannen worden gestrikt. De strategieën hoe men een heer naar zich toe lokt worden uiteengezet, maar ook de onderhandelingen over de prijs, de afspraken enzovoort. Een treffend voorbeeld van 'lokaas', is de geveinsde maagdelijkheid. Een nieuw meisje in het circuit is altijd zeer gegeerd. Indien ze nog maagd is, wordt ze aangeboden voor een zeer hoge prijs. Volgens Cleland zijn er heren specifiek op zoek naar zulke maagden. Wanneer een meisje geen maagd meer is, dan wordt dit soms geveinsd. Cleland beschrijft een methode met de toepassing van varkensbloed om de klant te misleiden. Zelfs wanneer een meisje dat geen maagd meer is nieuw is in het milieu, wordt ze gegeerd. Iedereen wil immers het nieuwe meisje uittesten.

Ten slotte lijkt het ons belangrijk enkele 'ontbrekende' elementen in het verhaal van Fanny te vernoemen. Vier zaken die in het leven van een prostituee pertinent aanwezig zijn, vinden we hier niet terug, namelijk: anticonceptiemiddelen, de invloed van venerische ziektes, de dreiging van de autoriteiten en de rechtbank, en het ontbreken van enige botsing met waarden en normen. Het ontbreken van pooiers blijkt te kloppen met de literatuur betreffende dit onderwerp. Mannen bleken een veel bescheidener plaats te bekleden in het prostitutiemilieu dan in latere tijden.

Een belangrijke gelijkenis met Moll Flanders is de gevoelssituatie van het hoofdpersonage. Beide vrouwen blijken van sommige maintaineurs echt te houden en van anderen weer niet. Dit is dus de tweede fictieauteur die erop wijst dat prostituees mensen van vlees en bloed zijn en dat tedere gevoelens hen niet onbekend zijn.

Manon Lescaut

'*Manon Lescaut*' van Abbé Prévost blijkt een interessant tijdsdocument en zedenspiegel voor de westerse achttiende-eeuwse samenleving te zijn¹¹. Ondanks het feit dat het werk geen pornografische scènes bevat zoals 'Fanny Hill' was het boek destijds verboden literatuur voor de Fransen. Het verhaal is geschreven vanuit het perspectief van de man, namelijk dat van de minnaar van de lichte vrouw. Het concept van het verhaal is vrij eenvoudig te stellen: een jonge edelman, Ridder des Grieux, wordt verliefd op een meisje van lage stand, Manon Lescaut, dat echter zeer aanhankelijk is aan luxe, waardoor ze hen beiden meermaals in het verderf stort. Des Grieux kan echter niet met haar trouwen aangezien ze van ongelijke stand zijn. Prévost geeft een beeld van de heersende mentaliteit en laat blijken dat het dan ook maar normaal is dat hij haar als maintenee onderhoudt. Heren van stand en hun zonen houden er vaak een maintenee op na, soms zelfs meer dan één. Net zoals Moll

11 Oorspronkelijke titel: *Histoire du chevalier Des Grieux et de Manon Lescaut*. De auteur staat bekend als Abbé Prévost, maar zijn werkelijke naam was Antoine-François Prévost.

Flanders kan Manon bezwaarlijk een prostituee genoemd worden. We kunnen eerder stellen dat ze haar diensten verkoopt aan de hoogst biedende. Ze laat zich maintaineren of ze peutert cadeaus los van aanbidders. Wanneer des Grioux er financieel minder goed voorstaat, verlaat ze hem voor iemand met meer geld. Als we ons de vraag stellen wat de oorzaak of de reden van het verval en het volharden in de zonde van Manon is, staat deze dichter bij Moll Flanders dan Fanny Hill. Net zoals Moll, wil Manon overleven maar niet door te werken; ze heeft 'angst voor armoede' zoals ze zelf aangeeft in het boek. Prévost toont aan dat de manier van een vrouw om aan geld te komen er uit bestaat een echtgenoot of mainteneur te vinden net zoals Defoe schrijft. Ook voor een man van stand is werken uit den boze: adel en werken gaan niet samen. Wanneer des Grioux verarmt, onderricht hij zichzelf in het kaartspel om op deze manier aan geld te komen. Het kansspel of het gokspel was dus aanvaardbaar voor een man van adel, zij het bij wijze van vertier en niet om te overleven.

Waarom is dit werk nu belangrijk voor het onderzoek naar prostitutie?

Ten eerste wordt ons uitgelegd hoe een maintenee wordt onderhouden¹². We krijgen een treffend beeld voorgeschoteld hoe maintenees werden 'gekocht' met woonst, kleding, jaargeld enzovoort. We krijgen gegevens over het belang van het uitstallen van de sociale status en de maintenee was hier een onderdeel van.

Ten tweede is dit werk interessant voor reacties van buitenstaanders. Hoe reageert de omgeving op de 'dure' prostitutie? We kunnen wel vaststellen dat het gebruik algemeen is aanvaard, maar niet iedereen hoeft het daarmee eens te zijn. Zo iemand is de vader van des Grioux. Hij schrijft de fouten van zijn zoon toe aan de liefde en de jeugd. Hij veronderstelt, wanneer hij zijn zoon weghoudt bij zijn verderfelijke bijzit, dat hij tot inkeer zal komen. De vrouw wordt in dit verhaal voorgesteld als een zwak wezen, niettemin is ze sterk genoeg om een man te verleiden en zijn rationaliteit weg te nemen. Maar net zoals Moll en Fanny is Manon menselijk. De ware liefde voor één partner en de natuurlijke goede geaardheid vinden we bij hen alledrie terug. Ze zijn niet slecht of wezenlijk verdorven.

Ten derde geeft Prévost een zicht op de uitgaanscultuur van Parijs. Spelen, wandelingen, schouwburgen, flaneren, ... De maintenee moet niet enkel onderhouden worden met eten en een dak boven haar hoofd, maar ze moest ook met de mode meegaan, zich in koetsen laten vervoeren, gebruik maken van de ontspanningsfaciliteiten van de stad enzovoort. Een bijzit is dus zeer duur. Wanneer de financiële voorraden beginnen te tanen, moet er snel aan geld gekomen worden om in de dure levensstijl te kunnen persisteren. Manon doet dit door bij andere heren extraatjes los te weken. Het is interessant hierbij een idee van Manon's broer te vernoemen. Wanneer hij hun slinkende geldvoorraad opmerkt, stelt hij voor dat des Grioux zijn seksuele diensten zou

aanbieden aan oudere, rijke dames. Des Grieux wijst dit voorstel evenwel af, maar niettemin wijst het uitspreken van het voorstel op een markt waar vraag is naar mannen ten dienste van vrouwen.

Tot slot vermelden we nog een belangrijke gelijkenis in het verhaal van Moll en Manon. Beiden verwijzen naar de verscheping van prostituees naar de Amerikaanse kolonies. In het geval van Manon gaat het om New Orleans. De aangekomen vrouwen werden verdeeld onder de kolonialen, waarbij de belangrijkste personen de mooiste vrouwen kregen en de anderen onder de rest werden verloot.

Conclusie

De studie van de prostituee uit de fictieliteratuur laat ons toe gegevens van op een ander niveau te verzamelen. Eerst en vooral maken we kennis met de perceptie door de tijdgenoot. We leren hoe hij over de prostituee dacht en hoe hij ermee omging. De auteur laat zijn eigen mening en de mening van zijn lezerspubliek doorschemeren in zijn werk. Bovendien werpt de fictieliteratuur een blik op het emotionele aspect van de prostitutie. Dit element is vrijwel afwezig in de gerechtelijke bronnen. De fictiebronnen praten waar de gerechtelijke bronnen zwijgen. Onder het mom van het waarschuwen van de tijdgenoot konden auteurs handelingen waarop een taboe rustte bespreekbaar maken.